

УДК 378.14:616-051

DOI <https://doi.org/10.32782/health-2025.2.2>

РОЛЬ БЕЗПЕРЕРВНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ПЕРСОНАЛУ

Коробко Лариса Ростиславівна,

кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри медико-профілактичних дисциплін
та лабораторної діагностики
КЗВО «Рівненська медична академія»
ORCID: 0000-0001-8054-1461

Трущенко Людмила Вікторівна,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри громадського здоров'я
та управління охороною здоров'я
Тернопільського національного медичного університету
імені І. Я. Горбачевського
ORCID: 0000-0002-5396-3973

Лихацький Петро Григорович,

доктор біологічних наук,
професор кафедри медичної біохімії
Тернопільського національного медичного університету
імені І.Я. Горбачевського
ORCID: 0000-0002-0021-782X

Невгадовська Павліна Миколаївна,

асистент кафедри медико-профілактичних дисциплін
та лабораторної діагностики
КЗВО «Рівненська медична академія»
ORCID: 0000-0003-4104-3253

Тренькіна Світлана Євгенівна,

завідувач лабораторії
КЗВО «Рівненська медична академія»

Безперервний професійний розвиток (БПР) виконує ключову роль у підвищенні кваліфікації та професійної адаптації медичних працівників. Його основна мета – забезпечити безперервне оновлення фахових компетентностей відповідно до сучасних професійних стандартів, технологій та доказової медицини. Безперервний професійний розвиток включає участь у формальній, неформальній та інформальній освіті сфери охорони здоров'я. В Україні діє система безперервного професійного розвитку, яка регламентується юридичними документами і зобов'язує медиків набирати певну кількість балів БПР через курси, семінари, конференції та інші освітні заходи.

Метою дослідження є визначення ролі та значення безперервного професійного розвитку у підвищенні рівня компетентності медичних працівників і, відповідно, покращення якості медичних послуг та впровадження сучасних технологій у систему охорони здоров'я.

Проведено аналіз нормативно-правової бази безперервного професійного розвитку, наведено результати щодо порівняльного аналізу, яким саме заходам безперервного професійного розвитку надають перевагу медики та щодо форм проведення. Під час проведення опитування серед медичних фахівців установлено, що лідируючі позиції належать науково-практичним конференціям та симуляційним тренінгам (36 % та 28 % відповідно). Щодо вибору режиму навчання, то з моменту повномасштабного вторгнення на території України чітко прослідковується зміна вектору навчання у бік онлайн-режиму (із 33 % до 78 %). Анкетування медичного персоналу, пацієнтів підтверджують позитивний вплив БПР на якість надання медичної допомоги. Зокрема, медичні працівники відзначають підвищення рівня фахових компетентностей, зменшення емоційної напруги, кар'єрного зростання. Пацієнти схвально відгукуються про комплексний підхід до надання медичної допомоги незалежно від профілю відділення. Адміністрація закладу охорони здоров'я акцентує увагу на підвищенні ефективності

функціонування лікувального закладу в цілому за рахунок зменшення кількості проведених ліжко-днів в умовах стаціонару та збільшення фінансування від НСЗУ на основі ведення електронної системи.

Ключові слова: безперервний професійний розвиток (БПР), медичні працівники, курси, семінари, конференції, нормативно-правові документи.

Larysa Korobko, Lyudmila Trushchenkova, Petro Lykhatskyi, Pavlina Nevhadovska, Svitlana Trenkina. The role of continuing education in the professional development of medical staff

Continuing professional development (CPD) plays a key role in improving the skills and professional adaptation of healthcare professionals. Its main goal is to ensure continuous updating of knowledge and skills in accordance with modern professional standards, technologies and evidence-based medicine.

CPD includes participation in the process of formal, non-formal and informal education in the field of healthcare. Ukraine has a system of continuous professional development, which is regulated by legal documents and obliges doctors to select a certain number of CPD points through courses, seminars, conferences and other educational events.

The purpose of the study was to determine the role and importance of continuous professional development in increasing the level of competence of medical professionals, and accordingly, improving the quality of medical services and introducing modern technologies into the healthcare system.

This article presents the results of a comparative analysis of which continuous professional development measures are preferred by physicians. The leading positions belong to scientific and practical conferences and simulation trainings (36 % and 28 %, respectively). Regarding the choice of training mode, since the full-scale invasion of Ukraine, a change in the vector of training towards the online mode has been clearly observed (from 33 % to 78 % – online). Surveys of medical personnel and patients confirm the positive impact of BPR on the quality of medical care. In particular, medical workers note an increase in the level of professional competencies, a decrease in emotional stress, and career growth. Patients speak favorably about the comprehensive approach to providing medical care regardless of the profile of the department. The administration of the health care institution focuses on increasing the efficiency of the functioning of the medical institution as a whole, by reducing the number of bed days spent in a hospital and increasing funding from the National Health Insurance Fund based on maintaining an electronic system.

Key words: continuing professional development (CPD), healthcare professionals, courses, seminars, conferences, regulatory documents.

Вступ. Медицина розвивається дуже швидко, тому лікарям, медичним сестрам/медичним бра-там та іншим фахівцям необхідно проходити навчання з метою ознайомлення, навчання та опанування нових методик діагностики, лікування та догляду за пацієнтами. Окрім цього, викорис-тання електронної медичної документації, теле-медицини, штучного інтелекту в діагностиці – усе це вимагає від медичних працівників нових нави-чок та вмінь, які можна отримати через БПР. Від-повідно до проєкту Наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку атестації працівників сфери охорони здоров'я та внесення змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України» [1], незалежно від спеці-альності працівники медичної сфери зобов'язані не рідше ніж один раз за атестаційний період про-ходити заходи безперервного професійного роз-витку за кожним із таких напрямів:

- етичні питання (питання гендерної рівності та запобігання дискримінації, стигматизація, кон-фіденційність, уразливість, вплив війни, емпатія, біоетика);
- консультування, професійні комунікативні навички (включаючи доступну, безбар'єрну кому-нікацію), дотримання затверджених стандартів у сфері медичного обслуговування, включаючи клінічні настанови, протоколи реабілітаційної

допомоги та нормативи щодо матеріально-техніч-ного забезпечення;

- алгоритм проведення та документування результатів медичного обстеження, фіксації тілес-них ушкоджень постраждалих від домашнього чи іншого виду насильства;
- цифрова компетентність;
- невідкладна (екстрена) медична допомога;
- інфекційний контроль.

Освічений і компетентний персонал забезпечує кращий рівень медичної допомоги, саме тому без-перервний професійний розвиток є незамінним вектором у системі охорони здоров'я сьогодення.

Мета та завдання. Метою дослідження є визначення ролі та значення безперервного професійного розвитку у підвищенні рівня ком-петентності медичних працівників, поліпшення якості медичних послуг та впровадження сучас-них технологій у систему охорони здоров'я.

Завдання дослідження:

- аналіз нормативно-правової бази БПР;
- оцінка впливу БПР на професійний розви-ток медиків;
- дослідження сучасних форм БПР та визна-чення ефективності різних форматів навчання для різних категорій медичних працівників.

Безперервний професійний розвиток (далі – БПР) – це постійний процес навчання та вдоско-

налення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти. Такий розвиток дає змогу підтримувати або підвищувати рівень професійної майстерності й триває протягом усього періоду трудової діяльності.

Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 р. № 302 «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я» [2] була тим першим нормативно-правовим документом, що регламентував установлення проведення оцінки якості знань (компетентностей) у рамках упровадження експериментального проєкту, спрямованого на організацію освітніх заходів та оцінювання рівня знань і професійних компетентностей працівників галузі охорони здоров'я на загальнодержавному рівні та нарахування 50 балів за навчання. Законодавча база регулювання безперервного професійного розвитку постійно отримувала нововведення з метою раціонального використання ресурсів, а також максимально ефективного процесу навчання для підвищення професійно-кваліфікаційних умінь медиків.

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 22 лютого 2019 р. № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» [3] акцентує увагу на:

- порядок проведення атестації лікарів, який визначає процедури та вимоги для підтвердження та присвоєння кваліфікаційних категорій;
- номенклатурі лікарських спеціальностей, що встановлює перелік офіційно визнаних медичних спеціальностей в Україні.

Наказ також визначає критерії нарахування БПР для різних видів освітньої діяльності, таких як участь у конференціях, публікації наукових статей та проходження курсів підвищення кваліфікації.

14 липня 2021 р. ухвалено Постанову «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників» № 725 [4], яка набрала чинності з 1 січня 2022 р. Ключові положення та нововведення [5]:

- Затверджено оновлене Положення про систему безперервного професійного розвитку для медичних і фармацевтичних працівників.
- Документ набуває чинності для молодших спеціалістів, фахових молодших бакалаврів, молодших бакалаврів, бакалаврів медичного профілю та провізорів із 1 січня 2023 р.
- Скасовано попередню Постанову КМУ від 28 березня 2018 р. № 302, яка регулювала попередню версію Положення про БПР.

Серед основних нововведень:

- Визначено поняття та перелік заходів безперервного професійного розвитку (БПР).
- Установлено критерії для нарахування балів за участь у заходах БПР, а також вимоги до провайдерів таких заходів.
- Описано формати участі: очна, дистанційна та дистанційна у реальному часі.
- Упроваджено електронну систему БПР, яка зберігає інформацію про провайдерів та заходи, обліковує набрані бали, формує особисті освітні портфоліо медичних працівників.
- Адміністратором системи є спеціалізоване державне підприємство, створене МОЗ, яке здійснює технічну підтримку, обробляє й аналізує дані, забезпечує захист інформації та доступ користувачів (медиків, провайдерів, державних органів) у межах чинного законодавства.

Постанова Кабінету Міністрів України № 725 пройшла курс реформувань, шляхом затвердження змін у послідовних нормативно-правових документах: *Назва Постанови зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1036 від 29.09.2023, № 1314 від 15.12.2023, № 315 від 22.03.2024, № 1051 від 06.09.2024, № 165 від 14.02.2025* [6–10].

Окрім вище названої Постанови, існують інші документи, що регулюють аспекти БПР, причому не лише лікарів, а й інших медичних спеціалістів. Відповідно до Наказу МОЗ України від 19 січня 2021 р. № 74, передбачено відновлення атестацій молодших спеціалістів із медичною освітою, фармацевтів та провізорів, а також професіоналів із вищою немедичною освітою, працюючих у сфері охорони здоров'я [11].

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20 лютого 2024 р. № 281 затверджує порядок функціонування електронної системи забезпечення безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я. Електронна система БПР призначена для збереження інформації про провайдерів та заходи БПР, обліку балів та ведення електронної бази інформації [12].

У 2025 р. в Україні відбулися значні зміни в системі безперервного професійного розвитку (БПР) працівників сфери охорони здоров'я. Основні нововведення включають:

1. Новий порядок атестації та обліку балів БПР (з 1 липня 2025 р.):
 - встановлено єдину номенклатуру спеціальностей;
 - упроваджено «Сертифікат про професійну кваліфікацію», тривалість дії якого – весь період професійної діяльності;

- чергова атестація відбуватиметься раз на п'ять років за місцем роботи, тобто в закладах охорони здоров'я, а не в центральних чи регіональних атестаційних комісіях;

- визначено перелік обов'язкових тематичних напрямів заходів БПР;

- упроваджено ведення особистого освітнього портфолію та облік балів БПР для всіх медичних фахівців, не лише лікарів;

- змінено систему нарахування балів БПР: із 1 липня 2025 р. – відповідно до критеріїв, наведених у додатку 6 до нового Порядку атестації.

2. Закон України від 12.02.2025 № 4246-IX (набрав чинності 27 березня 2025 р.):

- запроваджено розроблення професійних стандартів за професіями у сфері охорони здоров'я, які затверджуватимуться після погодження з МОЗ та репрезентативним всеукраїнським об'єднанням професійних спілок у сфері охорони здоров'я;

- уточнено та доповнено визначення термінів «медичний працівник», «працівник сфери охорони здоров'я», «професії у сфері охорони здоров'я», «фармацевтичний працівник»;

- змінено вимоги до керівників ЗОЗ: керівником закладу охорони здоров'я незалежно від форми власності може бути призначена лише особа, яка має відповідну професійну кваліфікацію, стаж роботи та володіє необхідними компетентностями;

- працівники сфери охорони здоров'я зобов'язані здійснювати БПР, зокрема через навчання на заходах БПР, які організовують і проводять провайдери.

Безперервний професійний розвиток працівників галузі охорони здоров'я здійснюється через здобуття неформальної освіти шляхом участі у таких формах:

- Навчання на циклах тематичного удосконалення, що проводяться у закладах післядипломної освіти, структурних підрозділах закладів фахової передвищої та вищої освіти, а також у наукових установах.

- Професійне медичне стажування поза межами основного місця роботи. Такий формат передбачає набуття практичних навичок і досвіду шляхом безпосереднього виконання професійних обов'язків під керівництвом супервізора за відповідною спеціальністю.

- Участь у заходах безперервного професійного розвитку, включених до електронної системи БПР. Серед них – електронні курси навчання, майстер-класи, симуляційні тренінги або тренінги з практичних навичок, семінари, фахові

(тематичні) школи, наукові та науково-практичні конференції (з'їзди, симпозиуми, конгреси тощо).

Неформальна освіта в межах БПР може здійснюватися у дистанційному форматі з використанням цифрових навчальних платформ та електронних освітніх ресурсів.

Основні аспекти ролі БПР у професійному розвитку медичного персоналу:

1. Оновлення знань та навичок.

2. Підвищення якості медичних послуг.

3. Адаптація до сучасних технологій.

4. Відповідність нормативним вимогам.

5. Кар'єрний ріст та професійне вдосконалення.

6. Психологічна підтримка та зменшення ризику професійного вигорання.

Для більш детального вивчення ролі БПР в професійному розвитку працівників сфери охорони здоров'я, а також із метою оцінки ефективності даного навчання було проведено анкетування фахівців галузі знань 22 «Охорона здоров'я», пацієнтів та адміністрації лікувально-профілактичних закладів. Для виконання поставлених завдань проведено аналіз даних 70 анкет працівників відділень хірургічного та терапевтичного профілів.

Результати дослідження. Ураховувалися суб'єктивна оцінка щодо морального комфорту і фахового зростання медичних працівників, оцінка якості надання медичних послуг, а також показники продуктивності функціонування підприємства.

Станом на березень 2025 р. отримано такі дані.

Перш за все, проводився аналіз, яким саме заходам безперервного професійного розвитку надають перевагу медики, порівнюючи відвідування науково-практичних конференцій, майстер-класів, симуляційних тренінгів, навчання в межах фахової (тематичної) школи тощо (рис. 1).

Звичайно, 2020–2022 рр. були складними для всіх держав через пандемію COVID-19. Проте для України це був лише початок, адже повномасштабне вторгнення стало новим випробуванням для всього населення та медиків зокрема. Зруйновані десятки медичних закладів, переповнені відділення закладів, що вціліли та продовжили функціонувати, перебої в роботі електронної системи внаслідок тривалих блекаутів, постійне збільшення постраждалих унаслідок бойових дій сприяють виснаженню медиків, як фізичному, так і моральному. Такі обставини призводять до професійного вигорання медичного персоналу, погіршення ефективності роботи, а отже, і зниження якості надання медичних послуг [13].

Рис. 1. Частота реєстрації різних заходів БПР серед працівників-медиків

Рис. 2. Пріоритети щодо режиму БПР до лютого 2022 р. та після

Проходження БПР не скасовується під час війни на відміну від атестації медичних та фармацевтичних працівників, яка на період воєнного стану призупинена, як і присвоєння кваліфікаційних категорій. Проте даний факт вніс корективи в пріоритети щодо вибору режиму навчання, а саме очний формат чи дистанційний. Аналіз отриманих даних серед опитаних працівників чітко вказує на зміну вектора навчання у бік онлайн-режиму, особливо з моменту початку активних бойових дій на території України (рис. 2).

Для оцінки якості та ефективності БПР медиків було проведено: анкетування працівників із метою суб'єктивної оцінки особистого задово-

лення та професійного зростання після навчальних заходів, анкетування пацієнтів щодо задоволеності від якості лікувально-профілактичних послуг, а також анкетування адміністрації щодо якості надання медичної допомоги пацієнтам та впливу БПР на ефективність функціонування закладу в цілому.

Звичайно, одним із найважливіших маркерів якості та ефективності БПР є оцінка працівників-медиків. Серед схвальних відгуків після систематизації отриманої інформації можна виділити позитивну динаміку в професійному плані:

- Оволодіння та засвоєння новітніми методами діагностики та лікування.

- Підвищення рівня емоційного комфорту та впевненості щодо реалізації фахових компетентностей.

- Підвищення рівня професійної майстерності.

- Комплексний, систематизований, безперервний професійний розвиток у рамках навчань, що сприяє кар'єрному зростанню.

Відгуки пацієнтів загалом були схвальними, лише частина відзначала певну дезорганізованість щодо надання медичної допомоги. Щоб проаналізувати вплив навчання на якість медичної допомоги, був запропонований такий підхід: провести колективний захід БПР загального профілю серед працівників, після чого провести повторне анкетування пацієнтів. Відгуки пацієнтів покращилися. Вони відзначили зменшення психоемоційної напруги медиків, поліпшення організації лікувально-діагностичного процесу, вищий рівень емпатії та етики з боку персоналу відділення, а також більш комплексний підхід до надання медичної допомоги незалежно від профілю відділення.

Адміністрація лікувального закладу відзначила позитивний вплив БПР на якість надання медичної допомоги. Показники позитивних змін були такими:

- збільшилася кількість пацієнтів;
- зменшилася кількість проведених ліжко-днів в умовах стаціонару;
- збільшилася кількість позитивних відгуків від пацієнтів;
- збільшилося фінансування від НСЗУ на основі ведення електронної системи.

Висновки. Безперервний професійний розвиток (БПР) є основним механізмом підвищення кваліфікації медичних працівників упродовж їхньої кар'єри. Він включає різні освітні та досконалі практичні заходи, спрямовані на розвиток знань, навичок і компетенцій, що є необхідним для якісного надання медичної допомоги. Участь у програмах БПР сприяє підвищенню кваліфікаційної категорії, що відкриває нові можливості для кар'єрного зростання та отримання більш престижних посад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міністерство охорони здоров'я України. Наказ «Про затвердження Порядку атестації працівників сфери охорони здоров'я та внесення змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України» від 20 лютого 2025 р. <https://moz.gov.ua/uk/povidomlennya-pro-oprilyudnennya-proyektu-nakazu-ministerstva-ohoroni-zdorov-ya-ukrayini-pro-zatverdzhennya-poryadku-atestaciyi-pracivnikiv-sferi-ohoroni-zdorov-ya-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-nakaziv-ministerstva-ohoroni-zdorov-ya-ukrayini>
2. Кабінет Міністрів України. Постанова «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я» № 302 від 28.03.2018.
3. Міністерство охорони здоров'я України. Наказ «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» № 446 від 22 лютого 2019 р.
4. Кабінет Міністрів України. Постанова «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників» № 725 від 14.07.2021. <https://moz.gov.ua/uk/bezperervnij-profesijnij-rozvitok>
5. Кабінет Міністрів України. Постанова «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України № 725 від 14 липня 2021 р.» № 1036 від 29.09.2023.
6. Кабінет Міністрів України. Постанова «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України № 725 від 14 липня 2021 р.» № 1314 від 15.12.2023.
7. Кабінет Міністрів України. Постанова «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України № 725 від 14 липня 2021 р.» № 315 від 22.03.2024.
8. Кабінет Міністрів України. Постанова «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України № 725 від 14 липня 2021 р.» № 1051 від 06.09.2024.
9. Кабінет Міністрів України. Постанова «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України № 725 від 14 липня 2021 р.» № 165 від 14.02.2025.
10. Міністерство охорони здоров'я України. Наказ «Про затвердження Змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України» № 74 від 19.01.2021.
11. Міністерство охорони здоров'я України. Наказ «Про затвердження Змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України» № 281 від 20.02.2024.
12. Невгадовська П. М., Трущенко Л. В., Коробко Л. Р. Тайм-менеджмент як метод підвищення ефективності роботи медичного персоналу. *Health & Education*. 2025. № 1. Р. 205–211.

REFERENCES

1. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. Nakaz "Pro zatverdzhennia Poriadku atestatsii pratsivnykiv sfery okhorony zdorovia ta vnesennia zmin do deiakykh nakaziv Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy", vid 20liutoho 2025 roku <https://moz.gov.ua/uk/povidomlennya-pro-oprilyudnennya-proyektu-nakazu-ministerstva-ohoroni-zdorov-ya-ukrayini-pro-zatverdzhennya-poryadku-atestaciyi-pracivnikiv-sferi-ohoroni-zdorov-ya-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-nakaziv-ministerstva-ohoroni-zdorov-ya-ukrayini>

2. Kabinet Ministriv Ukrayiny. Postanova “Pro zatverdzhennya Polozhennya pro systemu bezperervnoho profesiynoho rozvytku fakhivtsiv u sferi okhorony zdorov’ya” № 302 vid 28.03.2018.
3. Ministerstvo okhorony zdorov’ya Ukrayiny. Nakaz “Deyaki pytannya bezperervnoho profesiynoho rozvytku likariv” № 446 vid 22.02.2019.
4. Kabinet of Ministers of Ukraine. Resolution “On Approval of the Regulations on the System of Continuous Professional Development of Medical and Pharmaceutical Workers” No. 725 of 14.07.2021. <https://moz.gov.ua/uk/bezperervnij-profesijnij-rozvitok>
5. Kabinet Ministriv Ukrayiny. Postanova “Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 725 vid 14.02.2021 r.” № 1036 of 29.09.2023.
6. Kabinet Ministriv Ukrayiny. Postanova “Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 725 vid 14.02.2021 r.” № 1314 vid 15.12.2023.
7. Kabinet Ministriv Ukrayiny. Postanova “Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 725 vid 14.02.2021 r.” № 315 vid 22.03.2024.
8. Kabinet Ministriv Ukrayiny. Postanova “Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 725 vid 14.02.2021 r.” № 1051 vid 06.09.2024.
9. Kabinet Ministriv Ukrayiny. Postanova “Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 725 vid 14.02.2021 r.” № 165 vid 14.02.2025.
10. Ministerstvo okhorony zdorov’ya Ukrayiny. Nakaz “Pro zatverdzhennya Zmin do deyakykh nakaziv Ministerstva okhorony zdorov’ya Ukrayiny” № 74 vid 19.01.2021.
11. Ministerstvo okhorony zdorov’ya Ukrayiny. Nakaz “Pro zatverdzhennya Zmin do deyakykh nakaziv Ministerstva okhorony zdorov’ya Ukrayiny” № 281 vid 20.02.2024.
12. Nevhadovska P. M., Trushchenkova L. V., Korobko L. R. (2025) Time management as a method of improving the efficiency of medical personnel. Health & Education, 1, 205–211.